

[illegible]

عِنْدِى
لَصَافَحَتْكُمُ
الْمَلاَئِكَةُ عَلَى
فُرُشِكُمْ -
أَوْ عَلَى
طُرُقِكُمْ -
يَا
حَنْظَلَةُ
سَاعَةٌ
وَسَاعَةٌ “Hanzala!
Benim yanımdaki hâlinizi ayrıldıktan sonra da sürdürseydiniz melekler
evinizdeyken —ya da yolda— sizinle musâfaha ederlerdi. Fakat ey Hanzala,
(insan bu!) bazen öyle bazen böyle!”[3] Ashâbın günük hayat
içindeki şakalaşma ve eğlenmelerine zaman zaman Peygamberimiz de katılıyor ve insanları
rahatlatıyordu. Hadis kitaplarında gerek Peygamberimizin gerekse sahâbenin şaka ve
eğlencelerine dair bol miktarda rivayet görmek mümkündür. Meselâ,
Buhârî"nin el-Edebü"l-müfred "inde, Ebû Dâvûd"un
Sünen "inde, Tirmizî"nin Sünen "inde, Nesâî"nin
es-Sünü"l-kübrâ"sında, İbn Mâce"nin Sünen "inde,
Dârimî"nin Sünen "inde, İbn Hıbbân"ın Sahîh "inde mizahla ilgili
rivayetler için müstakil bölümle açılmıştır. Hadis kitaplarındaki bu
bölümlede Hz. Peygamber"ın aile ve toplum hayatında insanlarla doğal ve sevecen bir
iletişim içerisinde olduğunu gösteren çok sayıda rivayet nakledilmiştir.
Meselâ, Hz. Peygamber"ın yanında çocukluğunu geçiren ve ona on yıl hizmette
bulunan Enes b. Mâlik, Allah Resûlü"nün kendisine zaman zaman şaka
yaptığını ve hatta bir keresinde, يَا ذَا
الأُذُنَيْنَِِالأُذُنَيْنَِالأُذُنَيْرُ
مَافَعَلَالنُّغَيْرُ
“Ey Ebû Umeyr, kuşçağızdan ne haber?”[5] diye şakalaşmış ve
gönünü almıştı. Bir gün adamın birisi Hz. Peygamber"e gelerek,
يَا رَسُولَالَّهِ
احْمِلْنِى
 “Ey Allah"ın Resûlü, beni bir hayvana bindir!” dedi. Hz.
Peygamber (sav) de إِنَّا
حَامِلُوكَ
عَلَى وَلَدِ
نَاقَةٍ “Biz seni bir dişi devenin
yavrusuna bindirelim.” diye şaka yaptı. Espriyi anlamayıp şaşırان adam,
وَمَا
أَصْنَعُ

بِوَلَدِ
النَّاقَةِ “Ey
Allah"ın Resûlü! Ben dişi devenin yavrusunu ne yapayım?” deyince Peygamber
(sav), وَهَلْ
تَلِدُ
الإِبِلَ
إِلاَّ
النُّوقُ “Her deveyi bir dişi
deve doğurmuş değil midir?”[6] diye cevapladı. Sevgili Peygamberimiz çevresindeki
her yaştan ve kesimden insanla bu türden diyaloglar kurardı. İnsanlarla olan rahat iletişimi
etrafındakilere de kendisine şaka yapma rahatlığı bahşetmişti. Meselâ,, Avf b. Mâlik
el-Eşcaî Tebük Savaşı"nda Resûlullah"ın çadırına gelip selâm
vermiş, Allah Resûlü de,
 ادْخُلْ “Gir.” diye
seslenmişti. Avf b. Mâlik çadırın küçüklüğünü ima
ederek, أَكُلِّى
يَا رَسُولَ
اللَّهِ “Tamamen mi gireyim yâ
Resûlallah!” demiş, Hz. Peygamber de,
كُلُّكَ “Evet, tamamen
gir.”[7] diye karşılık vermişti. Peygamberimiz bir gün torunları Hasan ve
Hüseyin"i iki omuzuna oturtmuş hâlide ensardan bir topluluğun sohbet meclisine
girdiğinde onu bu hâlide görenler, يا
رسول الله
نعمت المطية
“Atınız ne kadar güzelmış!” diye şaka yaptıktan kendilerini alamamışlardı.
Her ne kadar oradakiler, Hasan ve Hüseyin"e hitap etmişse de Hz. Peygamber,
 ونعم
الراكبان “Onlar da ne iyi
binicidirler!”[8] diye şakaya karşılık vermişti. & Bu örnekler Resûl-i
Ekrem"ın insanlara duyduğu sevgi ve muhabbeti ortaya koymaktadır. Onun insanlarla
şakalaşması, bu tür hareketlerin hafiflik olmadığını ve ağırbaşlılıkla çelişmediğini
göstermektedir. Sahâbeyi anlatan,
يتبادحون
بالبطيخ فإذا
كانت الحقائق
كانوا هم
الرجال “Birbirlerine karpuz atıp şakalaşırlardı.
Ciddi meselelerde ise işlerinin adamı olurlardı.”[9] ifadesi ve هل
كان أصحاب
النبي صلى
الله عليه
وسلم يضحكون
“Sahâbe gülerler miydi?” sorusuna, İbn Ömer"in,
نعم ،
والايمان في
قلوبهم أعظم
من الجبال “Evet!

[illegible]

15; “Kardeşinle (düşmanlığa varan) tartışmaya girme, onunla (kırıcı şekilde) şakalaşma ve ona yerine getiremeyeceğin sözü verme!”[14]

 buyurduğunda Allah Resûlü"nün dikkat çektiği şey de bundan başkası değildi. Uyuyan birisinin yanındaki ipi arkadaşı şaka olsun diye birden çekip almış, o da korkup sçrayarak uyanmıştı. Bu olayı duyduğunda etrafındakileri,

لاَ يَحِلُّ
لِمُسْلِمٍ
أَنْ
يُرَوِّعَ
مُسْلِمًا “Bir Müslüman"ın diğer bir Müslüman"ı korkutması helâl olmaz.”

[15] diyerek uyarı Hz. Peygamber, aynı uyarıyı benzer bir başka olay üzerine de yapmıştı. Bir seferde, biniti üzerinde uyulamaktan dolayı sallanan bir adamın ok kılıfından birisi bir ok çekti. Uyuklayan adam korkuyla sçradı. Bu olay üzerine Allah Resûlü böyle bir şakanın uygunsuzluğunu aynı ifadelerle hatırlattı.[16] Câbir b. Abdullah"ın anlattığı şu olay da ülçüsüz şakaların ne gibi sonuçlar doğurduğunu gösteren çarpıcı bir ömektir:

“Resûlullah ile beraber bir gazveye çıkmıştık. Muhacirlerden bir topluluk Hz. Peygamber"e katıldı. Topluluk giderek kalabalıklaştı. Muhacirlerden biri sürekli şaka yapıyordu. Derken bu muhacir şaka olsun diye ensardan birisinin arkasına vurdu. Ensarî, bu davranış karşısında son derece öfkelendi. Öyle ki iş, karşılıklı meydan okumaya kadar vardı. Ensarî, يَا
لَلأَنْصَارِ
16; “Yetişin ey ensar!” diye, muhacir de يَا
لَلْمُهَاجِرِينَ “Muhacirler yetişin!” diye bağırdı. Bu sırada Hz. Peygamber çıkageldi. مَا بَالُ
دَعْوَى
أَهْلِ
الْجَاهِلِيَّةِ “Câhiliye ehlinin (kavgalarda başvurduklarına benzeyen) bu yardım çağırları da nereden çıktı? Bunların derdi ne?” dedi. Kendisine bir muhacirin ensardan birisinin arkasına vurduğu söylendi. Hz. Peygamber de, دَعُوهَا
فَإِنَّهَا
خَبِيثَةٌ “Bu davranışları terk edin. Bunlar çok çirkin şeyler.”[17] buyurdu. Peygamberimiz insanları, şakalaşırken kardeşliği zedeleyecek, insanlar arasında kine sebebiyet verecek davranışlardan sakındırırdı. Aynı şekilde insanların eğlenmesini onaylarken de bu şartı hep gözetiyordu. Her yıl ensar çocuklarını güreştiren de zaman zaman yaptırdığı at yarışlarında da aynı hassasiyeti korumaktaydı. Enes b. Mâlik"ın anlattığına göre, Resûlullah"ın (sav) Adbâ isminde, kimsenin geçemediği dışı bir binek devesi vardı. Bir ara genç bir yük devesi üstünde bir bedevî geldi. Yapılan koşuda bedevînin yük devesi Adbâ"yı geçti. Bu durum Müslümanlara ağır geldi... “Adbâ yenildi!” dediler. Bunun üzerine Resûlullah bu tür şeylerde hırslı davranmanın yanlışlığına şu sözlerle işaret etti: إِنَّ
حَقًّا عَلَى

اللَّهِ أَنْ
لاَ يَرْفَعَ
شَيْئًا مِنَ
الدُّنْيَا
إِلاَّ
وَضَعَهُ “Dünyada
yükselttiği her şeyi geri indirmek Allah"ın bir kanunudur!”[18] Hz. Peygamber
döneminde yarış da bir eğlence çeşidi idi. O gün en fazla rağbet edilen yarış
çeşitleri ise ok atışı, at ve deve yarışı idi. Allah Resûlü bu yarışları teşvik ediyor,
bazen ödül koyuyor ve hatta kendisi de bizzat at eğitip onunla yarışlara katılıyordu. At
yarışları eğlence olmasına eğlenceydi ama kuşkusuz savaşa hazırlık gibi bir yönü de
bulunmaktaydı. Ok atıcılığı da bunun gibiydi. Peygamber Efendimiz ok atıcılığını teşvik ederken
bunun savaş için bir eğitim olduğunun farkındaydı. Eslem kabilesinden karşılıklı ok atmakta
olan bir gruba denk geldiğinde, ارْمُوا
بَنِى
إِسْمَاعِيل
14; ، فَإِنَّ
أَبَاكُمْ
كَانَ
رَامِيًا ،
وَأَنَا مَعَ
بَنِى
فُلاَنٍ “Ey İsmâiloğulları, ok atın!
Şüphesiz sizin babanız da usta bir ok atıcısı idi.” diye onları teşvik etmiş ve “
Ben bu yarışmada filânoğulları ile beraberim!” diyerek onlara katılmıştı.
Resûlullah"ın bu sözünü işitince karşı grup ok atmaktan vazgeçtiler.
Bunun üzerine Resûlullah, “Size ne oldu, niye atmıyorsunuz?” dedi.
Onlar da “Yâ Resûlallah! Siz onlarla beraberken ok mu atalım?” dediler.
Resûlullah bunun bir yarışma ve eğlence olduğunu hatırlatırcasına,
ارْمُوا
وَأَنَا
مَعَكُمْ
كُلِّكُمْ “Atın! Ben
hepinizle beraberim.”[19] buyurdu. Yarışmada uyulacak prensipler vardı elbette. Bunlar
mümin için ciddi ya da şaka hiçbir işte vazgeçemeyeceği prensiplerdi.
Bir canlıyı hedef tahtası yapmamak ya da at yarışında atları bağırarak ürkütmemek,
yedek at kullanıp atı değiştirmemek, ilk bakışta birer yarışma kuralı gibi görünse de
aynı zamanda Müslüman için ahlâkî bir gereklilikti. Eğlence
amaçlı oynanan oyunlarda da ahlâkî hassasiyetin gözetilmesi gerektiğini
rivayetlerden öğrenmekteyiz. Hz. Peygamber döneminde hem putperest toplumların bir
meşguliyeti hem de bir çeşit kumar olarak karşımıza çıkan nerd (tavlaya benzer bir
oyun) ve satranç gibi oyunların hoş karşılanmadığı görülmektedir.
مَنْ لَعِبَ
بِالنَّرْدَ
88;ِيرِ
فَكَأَنَّمَ
75; صَبَغَ
يَدَهُ فِى

لَحْمِ
خِنْزِيرٍ
وَدَمِهِ “Her kim tavla oynarsa elini domuz eti ve kanına batırmış gibi olur.”[20] rivayetinde tavlanın domuzla anılması ya da Hz. Ali'nin,
الشَّطْرَنْجُ هُوَ
مَيْسِرُ
الأَعَاجِمِ
“Satranç Acemlerin kumarıdır.”[21] şeklindeki sözü, o dönemde bu oyunlarla ilgili var olan algıya işaret etmektedir. Satranç oynayan bir gruba rastladığında Hz. Ali'nin, اِذْ
قَالَ
لِاَب۪يهِ
وَقَوْمِه۪
مَا هٰذِهِ
التَّمَاث۪يلُ الَّت۪يٓ
اَنْتُمْ
لَهَا
عَاكِفُونَ “Şu karşısına geçip tapmakta olduğunuz heykeller de ne oluyor!”[22] âyetini okuması da bu oyunların o dönemde putperest âdetleri çığıştırdığını teyit etmektedir. Söz konusu oyunların onaylanmamasının gerisinde, vakit öldürme ve kumara kapı aralama gibi özelliklerini engelleme çabası bulunmaktadır. Esasen meysir (kumar), Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoyan kumar niteliğindeki oyunlardır. Bu bakımdan güvercinle oynayan bir adamın,
شَيْطَانٌ
يَتْبَعُ
شَيْطَانَةً
 “Şeytanı takip eden bir şeytan!”[23] şeklinde eleştirilmesini anlamak mümkündür. Kuşkusuz kötü olan, güvercin beslemek ve onu uçurmak değil, onu kumara alet etmek ya da güvercini takip etme bahanesiyle komşuların damlarında gezip onların özel hayatlarını ihlâl edip gözetleme yapmaktır. Oysa sonraki dönemlerde, Firavun ve Lût kavimleri gibi geçmiş toplumlardan kötü örneklerle ilişkilendirilerek ve uğursuzluk atfedilerek kumar oynamak gibi meşru olmayan herhangi bir amaç içermese de güvercin uçurmaya iyi gözle bakılmamıştır. Ancak güvercinin özellikle haberleşmede önemli bir vasıta oluşu, onu diğer kuşlardan çok daha değerli kılıyor ve sahibine bir üstünük kazandırıyordu. Aynı hassasiyet şarkı için de vurgulanmıştır. Allah Resûlü, özellikle düğün ve bayramlarda çalgı aletlerinin kullanıldığı eğlenceleri bizzat teşvik ederdi. Düğünlerin sadece def çalınarak da olsa duyurulmasını önemserdi. Meselâ, Hz. Âşe bir kadını ensardan bir adamla evlendirmişti. Düğün merasimi durgun geçmiş olmalı ki Peygamber (sav), يَا
عَائِشَةُ
مَا كَانَ
مَعَكُمْ

لَهْوٌ
فَإِنَّ
الأَنْصَارَ
يُعْجِبُهُمُ اللَّهْوُ “Âişel Sizin eğlenmeniz yok mu? Oyun ve eğlence ensarın hoşuna gider.”[24] diyerek uyarma ihtiyacı hissetmişti. Bir defasında da Hz. Âişe'nin yanında iki küçük kız def çalıp şarkı söylüyor, Medine'nin İslâm"la şereflenmesinden önce kabileler arasında yaşanan Buâs Harbi'ni anlatan şiirlerden oluşan şarkılar dillendiriyorlardı. Allah Resûlü ise aynı odada örüsüne bürünerek yatağına uzanmış, sırtı dönük vaziyette istirahat hâlindeki Hz. Peygamber'i rahatsız ettikleri düşüncesiyle,
مِزْمَارَةُ
الشَّيْطَانِ عِنْدَ
النَّبِىِّ
صلى الله عليه
وسلم
فَأَقْبَلَ
عَلَيْهِ
رَسُولُ
اللَّهِ -
عَلَيْهِ
السَّلاَمُ -
“Peygamber'in yanında şeytan çalgıları ha!”[25] diyerek kızı Âişe'ye çıktı. Hz. Ebû Bekir'in bu tepkisi üzerine Hz. Peygamber (sav) yüzünü açtı ve
دَعْهُمَا
يَا أَبَا
بَكْرٍ
فَإِنَّهَا
أَيَّامُ
عِيدٍ “Ebû Bekir! Onları bırak! Çünkü bunlar bayram günleridir.”[26] buyurdu. Şarkılar bayram neşesi olduğu gibi yolculuklarda da yoldaştı. Hz. Ömer çöde şarkı söyleyen bir adamı görüşünde,
الْغِنَاءُ
مِنْ زَادِ
الرَّاكِبِ
“Şarkı yolcunun azığıdır.” [27] demişti. Yolculuklarda bazen şiir söyleyerek de yol sıkıntısı hafifletilmeye çalışılırdı. Bir sefer esnasında Allah Resûlü (sav) Abdullah b. Revâha"ya şiir söylemesini kastederek, “İn ve develeri hareketlendir.” buyurdu. O da bunun üzerine, “Vallahi, sen olmasaydın biz ne hidayete erer ne sadaka verir ne de namaz kılardık. (Allah"ım!) Düşmanla karşılaşırsak yardımını indir üzerimize ve ayaklarımızı sabit kıl.”[28] dizelerini okudu. Hayber yolunda benzer dizeleri okuyan bu sefer Âmir b. Ekva" idi. Seleme b. Ekva"ın anlattığına göre, bir gece Hayber'e doğru yol alırken bir adam Âmir'e, “Bize şiirlerinden

dinletir misin?” demiş, o da bu rica üzerine şunları söylemişti: “Vallahi, sen olmasaydın biz ne hidayete erer ne sadaka verir ne de namaz kılardık. (Allah"ım!) Bizleri başışla, senin yoluna canımız feda olsun. Düşmanla karşılaşırsak yardımını indir üzerimize ve ayaklarımızı sabit kıl. Çünkü biz düşmanla savaşa çağırlırsak geliriz. Düşmanlar bize karşı yardım çıgıllıkları attılar.” Âmir"ın bu sözleri Peygamberimizin hoşuna gitmiş ve hayvanı güdenin kim olduğunu sormuş, sonra da, “Allah ona rahmet etsin.”[\[29\]](#) şeklinde memnuniyetini dile getirmişti. Bayram günleri oyunlar da oynanırdı. Meselâ, Hz. Âişe mescitte oynayan Habeşlileri ne büyük bir zevkle seyrettiğini şöyle anımsamaktadır:

عَائِشَةُ
وَاللَّهِ
لَقَدْ
رَأَيْتُ
رَسُولَ
اللَّهِ صلى
الله عليه
وسلم يَقُومُ
عَلَى بَابِ
حُجْرَتِى -
وَالْحَبَشَةُ
يَلْعَبُونَ
بِحِرَابِهِمْ
فِى
مَسْجِدِ
رَسُولِ
اللَّهِ صلى
الله عليه
وسلم -
يَسْتُرُنِى
بِرِدَائِهِ
لِكَىْ
أَنْظُرَ
إِلَى
لَعِبِهِمْ
ثُمَّ
يَقُومُ مِنْ
أَجْلِى
حَتَّى
أَكُونَ
أَنَا
الَّتِى
أَنْصَرِفُ .
فَاقْدُرُوا
قَدْرَ
الْجَارِيَةِ
الْحَدِيثَةِ

16; السِّنِّ
حَرِيصَةً
عَلَى
اللَّهْوِ . “Allah
Resûlü"nün odamın kapısında durduğunu gördüm. Habeşliler
Resûlullah"ın mescidinde mızraklarıyla bir oyun sergiliyorlardı. Allah Resûlü
Habeşlilerin oyunlarını seyredeyim diye beni abasının içine aldı ve ben oyunu seyretmeyi
bırakana kadar (hatırımı kırmayarak) oradan ayrılmadı.”[30] O gün mescitte
gösteri yapanlara Hz. Ömer müdahale etmek istemişti ancak Resûlullah
onu uyarmış ve onların rahatsız edilmelerini engellemiştir. Şarkı ve oyun, diğer eğlence türleri
gibi insanların dinlenme ve rahatlatma ihtiyacından doğan, onları dinlendirirken de daha ciddi işler
için dinçleştiren ve hazırlayan vasıtalar olarak görülmemektedir. Nitekim
Gazâlî"ye göre, ölçülü yapılan eğlenceler ibadetlerin ifası
için bedenlen ve ruhen dinlendirici olacağı için mubahtır. Peygamberimizin, «
إِنَّ
اللَّهَ
عَزَّ
وَجَلَّ
يُدْخِلُ
بِالسَّهْمِ
الْوَاحِدِ
ثَلاَثَةَ
نَفَرٍ
الْجَنَّةَ :
صَانِعَهُ
يَحْتَسِبُ
فِى
صَنْعَتِهِ
الْخَيْرَ ،
وَالرَّامِى
14; بِهِ ،
وَمُنْبِلَه
15; ، وَارْمُوا
وَارْكَبُوا
، وَأَنْ
تَرْمُوا
أَحَبُّ
إِلَىَّ مِنْ
أَنْ
تَرْكَبُوا ،
لَيْسَ مِنَ
اللَّهْوِ
إِلاَّ
ثَلاَثٌ :
تَأْدِيبُ
الرَّجُلِ
فَرَسَهُ
وَمُلاَعَبَ

78;#1615;#1607;#1615; #1571;#1614;#1607;#1618;#1604;#1614;#1607;#1615;
#1608;#1614;#1585;#1614;#1605;#1618;#1610;#1615;#1607;#1615;
#1576;#1616;#1602;#1614;#1608;#1618;#1587;#1616;#1607;#1616;
#1608;#1614;#1606;#1614;#1576;#1618;#1604;#1616;#1607;#1616; #1548;
#1608;#1614;#1605;#1614;#1606;#1618;
#1578;#1614;#1585;#1614;#1603;#1614;
#1575;#1604;#1585;#1617;#1614;#1605;#1618;#1609;#1614;
#1576;#1614;#1593;#1618;#1583;#1614; #1605;#1614;#1575;
#1593;#1614;#1604;#1616;#1605;#1614;#1607;#1615;
#1585;#1614;#1594;#1618;#1576;#1614;#1577;#1611;
#1593;#1614;#1606;#1618;#1607;#1615;
#1601;#1614;#1573;#1616;#1606;#1617;#1614;#1607;#1614;#1575;
#1606;#1616;#1593;#1618;#1605;#1614;#1577;#1612;
#1578;#1614;#1585;#1614;#1603;#1614;#1607;#1614;#1575; »
“...Ancak üccedil; çeşit eğence vardır: Kişinin atını eğitmesi, eşi ile hoş vakit
geçirmesi, yayı ve oku ile atış yapması...”[31] özöyle hem insanı
dinlendiren hem de birey ve toplum hayatına pozitif katkılar sağlayan eğlenceler tavsiye
edilmektedir. Eğlenirken savaşa hazırlanmak, toplumu emniyet içinde
gözçlendirme arzusunun ifadesidir. Diğer taraftan aile mutluluğunu sağlamak da
gözçetlen amaçlar arasındadır. Hz. Peygamber"ın Hz. Âişe ile yarış yapması
böyle bir arzuyu ne gözçel sembolize etmektedir! Möminlerin annesi bu hatırasını
şöyle anlatır: #1593;#1614;#1575;#1574;#1616;#1588;#1614;#1577;#1614;
#1585;#1614;#1590;#1616;#1609;#1614;
#1575;#1604;#1604;#1617;#1614;#1607;#1615;
#1593;#1614;#1606;#1618;#1607;#1614;#1575;
#1571;#1614;#1606;#1617;#1614;#1607;#1614;#1575;
#1603;#1614;#1575;#1606;#1614;#1578;#1618; #1605;#1614;#1593;#1614;
#1575;#1604;#1606;#1617;#1614;#1576;#1616;#1609;#1617;#1616;
#1589;#1604;#1609; #1575;#1604;#1604;#1607; #1593;#1604;#1610;#1607;
#1608;#1587;#1604;#1605; #1601;#1616;#1609;
#1587;#1614;#1601;#1614;#1585;#1613;
#1602;#1614;#1575;#1604;#1614;#1578;#1618;
#1601;#1614;#1587;#1614;#1575;#1576;#1614;#1602;#1618;#1578;#1615;#16
07;#1615;
#1601;#1614;#1587;#1614;#1576;#1614;#1602;#1618;#1578;#1615;#1607;#16
15; #1593;#1614;#1604;#1614;#1609;
#1585;#1616;#1580;#1618;#1604;#1614;#1609;#1617;#1614;
#1601;#1614;#1604;#1614;#1605;#1617;#1614;#1575;
#1581;#1614;#1605;#1614;#1604;#1618;#1578;#1615;
#1575;#1604;#1604;#1617;#1614;#1581;#1618;#1605;#1614;
#1587;#1614;#1575;#1576;#1614;#1602;#1618;#1578;#1615;#1607;#1615;
#1601;#1614;#1587;#1614;#1576;#1614;#1602;#1614;#1606;#1616;#1609;
#1601;#1614;#1602;#1614;#1575;#1604;#1614; “Bir yolculuk sırasında
Resûlullah ile yarış yapmıştık. Bu yarışta ben koşarak onu geçtim. Bir söre
sonra bir yarış daha yaptık. şişmanlamıştım, bu sefer o beni geçti ve
#1607;#1614;#1584;#1616;#1607;#1616;
#1576;#1616;#1578;#1616;#1604;#1618;#1603;#1614;
#1575;#1604;#1587;#1617;#1614;#1576;#1618;#1602;#1614;#1577;#1616; "İşte

bu, diğeri için karşılığıdır." [32] buyurdu.”56 Eğlence genel anlamda olumsuz bulunsa da insanın bilincini körelten, İslâm inanç esaslarına ve ahlâkına uygun düşmeyen şekil ve içerikte olanlar elbette hoş karşılanamazdı. Meselâ, Rubeyyi" bnt. Muavviz"in evlenme törenine katılan Hz. Peygamber"in def çalıp şarkı söyleyen kızları uyarması, hoşuna gitmeyen güfteden dolayı idi. Bu kızlar babalarından Bedir Savaşı"nda şehit olanların güzel vasıflarını anıyorlardı. Derken içlerinden birisi, وَفِينَانَبِىٌّيَعْلَمُمَافِىغَدٍ“İçimizde yarın ne olacağını bilen bir peygamber var!” şeklinde bir cümle sarf etti. Bunun üzerine Peygamber (sav), لاَتَقُولِىهَكَذَا،وَقُولِىمَاكُنْتِتَقُولِينَ“Böyle söyleme! Daha önce söylemekte olduğun sözleri söyle!”[33] buyurdu. وَمَاالْحَيٰوةُالدُّنْيَآاِلَّالَعِبٌوَلَهْوٌۜوَلَلدَّارُالْاٰخِرَةُخَيْرٌلِلَّذ۪ينَيَتَّقُونَۜاَفَلَاتَعْقِلُونَ“Dünya hayatı, bir oyun ve eğlenceden başka bir şey değildir...”[34] şeklinde, bu geçici hayatın insanı meşgul eden ve hızla akıp giden yününe vurgu yapan pek çok âyet vardır. Gazâlıî bu âyetlerden biri olan اِعْلَمُوٓااَنَّمَاالْحَيٰوةُالدُّنْيَالَعِبٌوَلَهْوٌوَز۪ينَةٌوَتَفَاخُرٌبَيْنَكُمْوَتَكَاثُرٌفِيالْاَمْوَالِ

وَالْاَوْلَادِۜ كَمَثَلِغَيْثٍاَعْجَبَالْكُفَّارَنَبَاتُهُثُمَّيَه۪يجُفَتَرٰيهُمُصْفَرًّاثُمَّيَكُونُحُطَامًاۜوَفِيالْاٰخِرَةِعَذَابٌشَد۪يدٌۙوَمَغْفِرَةٌمِنَاللّٰهِوَرِضْوَانٌۜوَمَاالْحَيٰوةُالدُّنْيَآاِلَّامَتَاعُالْغُرُورِ& “Bilin ki dünya hayatı ancak bir oyun, bir eğlence, bir süs, aranızda bir övünme ve daha çok mal ve evlât sahibi olma isteğinden ibarettir.”[35]

 buyruğunu açıklarken, insanın hayat boyu geçirdiği safhaların arzularındaki yoğunluğa nasıl etki ettiğine dikkat çeker. Nitekim insan için hayatının çocukluk safhasında oyun ve eğlenceden daha önemli ve zevk veren bir şey yoktur. Kişiliğin çocukluk döneminde ve oyunlarla şekillendiği düşünüldüğünde insanın bir ömür boyunca taşıdığı karakterin oyun ve eğlence ile ilişkisi daha rahat anlaşılacaktır. İslâm"ın ilk dönemlerinde hem putperest âdetleri çağrıştırmaları hem de insanlara asli vazifelerini unutturması bakımından tavla, satranç gibi oyunlar hoş karşılanmamıştı. Çalgı ve şarkı için de benzeri kaygıların yanı sıra genellikle kadın ve içkiyle birlikte var olmaları uyarıları gündeme getirmişti. Bu tür eğlencelerin bugün de kişileri dinî ve dünyevî sorumluluklarından uzaklaştırma ihtimalini gözden uzak tutmamak gerekir. Sevgili Peygamberimiz,

والأشرة شرقال أبومعاويةوالأشر العبث& “Boş iş, kötüdür.”[36] derken işte insanları Allah"a ve topluma karşı sorumsuz hâle getiren eğlenceyi kastetmiş olmalıdır; yoksa birliği tesis edici, kaynaştırıcı ve dinlendirici eğlenceyi değil. Kuşkusuz bir toplumun güçıü olması, fertlerinin ruh bakımından kuvvetli olmasını gerektirir. Eğlencenin dozunu kaçırmak, onu bir

gösteriş aracı kılmak, eğlenceyi ruhumuzu dinlendiren, dinginleştiren ve kuvvetlendiren bir araçtı; olmaktan ibaret değildir. Bugünkü eğlence adına her türlü; ılgınlığın, insan onuruna yakışmayan tavırların ve israfın alabildiğine sergilendiğine üzülün; nite ki tanık oluyoruz. Kuşkusuz bu tür bir eğlence insanın ruhunu dinlendirmek ve insanları kaynaştırmak yerine, insanı değerleri zayıflatan ve insanlar arasında kini ve nefreti körükleyen bir sebep haline gelebilmektedir. Hadislerle İslam Cilt 7 Sayfa 491

[1] İbn Mâce, Zuhd, 28 [2] İbn Hanbel, II, 305. [3] İbn Mâce, Zuhd, 28. [4] Ebû Dâvud, Edeb, 84; [5] Ebû Dâvud, Edeb, 69. [6] Ebû Dâvud, Edeb, 84; [7] Ebû Dâvud, Edeb, 84 [8] İbn Ebû Şeybe, Musannef, Fedâil, 23. [9] Buhârî, el-Edeb, 102. [10] Abdurrezzâk, Musannef, XI, 327. [11] İbn Hanbel, II, 364. [12] Müslim, Feyzu'l-kadîr, III, 18. [13] İbn Hanbel, II, 341. [14] Tirmizî, Birr, 58. [15] Ebû Dâvud, Edeb, 85. [16] Taberî, el-Mu'cem, 187-188. [17] Buhârî, Menâkıb, 8; [18] Buhârî, Rikâk, 38. [19] Buhârî, Enbiyâ, 12. [20] Müslim, Şîr, 10. [21] Beyhakî, es-Sünen, 21/52. [22] Enbiyâ, 21/52. [23] Ebû Dâvud, Edeb, 57; [24] Buhârî, Nikâh, 64. [25] Buhârî, deyn, 2; [26] Buhârî, deyn, 25; [27] Beyhakî, es-Sünen, 109. [28] Nesâî, es-Sünen, 109. [29] Buhârî, Edeb, 90; [30] Müslim, deyn, 18. [31] Ebû Dâvud, Cihâd, 23. [32] Ebû Dâvud, Cihâd, 61. [33] Buhârî, Meğâzî, 12. [34] En-nâs, 6/32. [35] Hadîd, 57/20. [36] Buhârî, el-Edeb, 275.

[İslam ve Hayat, Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)